

§ 3**Svar på remiss om program för upphandling och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet****Beslut**

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om program för upphandling och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet.

Ärendet

Kommunstyrelsen har i budget för 2015 fått i uppdrag att ta fram ett nytt program för upphandling och inköp för Stockholms stad samt att revidera tidigare beslutad policy om konkurrens och valfrihet.

Stadsledningskontoret har i budget för 2015 även fått i uppdrag att skärpa nuvarande antidiskrimineringsklausul.

Kommunfullmäktige har vidare i budget för 2015 angett att staden, så långt lagstiftningen medger, ska ställa krav på meddelarfrihet för personal inom välfärdssektorn.

Förvaltningen ställer sig positiv till föreslaget program för upphandling och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet.

Spånga-Tenstas stadsdelsförvaltning hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande från den 6 november 2015.

Dnr 1.5.1-631/2015

Förslag till beslut

Ordföranden Awad Hersi m.fl. (MP), Anna Jonazon m.fl. (S), Rashid Mohamed (V) föreslog att nämnden skulle ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Vice ordföranden Ole-Jörgen Persson m.fl. (M) lade fram ett eget förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle ställa sig bakom det.

Ledamoten Bengt Porseby (L) lade fram ett eget förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle ställa sig bakom det.

Beslutsgång

Ordföranden ställde förslagen mot varandra och fann att nämnden hade beslutat att anta MP+S+V:s förslag.

Reservation I

Reservation anmäldes av vice ordföranden Ole-Jörgen Persson (M), Aras Amin (M), Markku Sirviö (M), Markus Birgander (M), Naemi Karlsson (M) till förmån för eget förslag.

”Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden avslår förvaltningens förslag till beslut.
2. Samt därutöver anföra:

Kommunstyrelsen har i budget för 2015 fått i uppdrag att ta fram ett nytt program för upphandling och inköp för Stockholms stad samt att revidera tidigare beslutad policy om konkurrens och valfrihet.

Vi delar uppfattningen att det är viktigt att motverka fusk och svartjobb samt att säkerställa goda arbetsvillkor för de leverantörer av varor och tjänster som staden anlitar, antingen direkt eller genom upphandlade företag. Seriösa aktörer, rättssäkra arbetsförhållanden och konkurrens på lika villkor ska präglade alla stadens upphandlingar.

Däremot ställer vi oss ytterst tveksamma till att skärpa användningen av krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor i de upphandlingar där detta är tillämpligt. Detta mot bakgrund av bland annat rådande upphandlingslagstiftning och EU-rätten. Det strider också mot EU:s grundläggande principer att vid offentlig upphandling kräva att en leverantör ska vara bunden av eller teckna ett kollektivavtal. Stadsdelsförvaltningen påpekar i sitt tjänsteutlåtande att EU-rätt inte ger utrymme att ställa krav på att en leverantör har kollektivavtal.

Vi noterar att stadsdelsförvaltningen, liksom stadsledningskontoret, flaggar för tveksamheter och komplikationer gällande förslaget till program för upphandling och inköp. Att programmet riskerar att stå i konflikt med krav på kvalitet och kostnadseffektivitet. Att programmet riskerar att direkt eller indirekt reglera leverantörers övriga verksamhet, vilket kan resultera i upphandlingsfel och påföljande överklagandeprocesser.

Det är redan idag en utmaning att upphandla verksamheter och insatser utan att riskera att snedvrیدا konkurrensen. Många företag uppger redan idag att det finns svårigheter att delta i offentliga upphandlingar och att de därför avstår. Vi ser också att flera mindre företag med få anställda inte har kollektivavtal idag, även om de erbjuder arbetsvillkor som är lika bra som – eller bättre än – kollektivavtal.

Med det här förslaget finns en stor risk att ännu färre småföretag har möjlighet eller vill medverka vid en upphandling. Vilket inte är en bra grund för jobbtillväxten eller staden då de flesta nya jobb växer fram i små företag. Dessutom riskerar det att hämma konkurrensen om endast ett fåtal större aktörer mäktar med att lämna anbud på offentliga upphandlingar. Det är sammantaget en utveckling som inte gynnar vare sig medborgarna, de upphandlande myndigheterna eller företagen.

Den rödgrönrosa majoriteten tar dessvärre med detta ärende ett stort steg bort från den grundläggande tanken med lagen om offentlig upphandling. Istället slår de in på en väg som riskerar att leda till ett läge där Stockholms stads upphandlingar snedvridits till något som används för att uppnå politiska ändamål. Det är djupt oroväckande och beklagligt.

Ska Stockholm stärka företagande är det inte den rätta vägen att göra det krångligare och dyrare att delta vid upphandlingar, som dessutom ställer orimliga krav som går stick i stäv med lagstiftning och den svenska modellen. Vi ställer oss därför avvisande till programmet förslag”.

Reservation II

Reservation anmäldes av ledamoten Bengt Porseby (L) till förmån för eget förslag.

”Förslag till beslut

1. Att delvis avslå förslaget till beslut.
2. Att därutöver anföra följande.

Hur staden som stor offentlig aktör agerar som upphandlare har en betydande påverkan på näringslivet i Stockholm. Därför är det oroande att majoriteten i föreliggande ärende öppnar för beslut som kommer att innebära en stor osäkerhet för stadens leverantörer och riskerar att utesluta mindre aktörer.

Upphandlingar inom Stockholms stad är av stor betydelse såväl för stockholmarna som för de berörda näringsidkarna som levererar tjänster och varor åt staden. Det är ett juridiskt grannliga område som måste hanteras med professionalitet och nogsamhet av samtliga parter och inte göras till föremål för politiska experiment.

Majoritetens förslag till upphandlingsprogram innehåller dock en hel del betänkligheter och oklarheter.

Exempelvis flaggar en del av stadens förvaltningar, men även stadsledningskontoret, för att intentionen att staden genom upphandling ska verka för att personer utanför arbetsmarknaden kommer i sysselsättning, riskerar att stå i konflikt med kraven på kvalitet och kostnadseffektivitet. Vidare riskerar programmet att leda till att krav ställs som direkt eller indirekt reglerar leverantörers övriga verksamheter, vilket i så fall skulle leda till upphandlingsfel och påföljande överklagandeprocesser.

Det finns också många oklarheter kring hur programmet är förenligt med förslag och upphandlingskriterier som vänstermajoriteten tidigare har yrkat på i upphandlingsärenden. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande hänvisar till den så kallade vita jobb-modellen men det framgår inte exakt vad som menas med modellen och därför inte i vilken mån den är förenlig med programmet. Tjänsteutlåtandet måste dessutom tolkas som att frågan om hur avtalsvillkoren ska följas upp regleras i tillämpningsanvisningarna. Med tanke på frågans politiska vikt hade det varit önskvärt att avtalsuppföljningen hade reglerats i programmet.

Samma osäkerhet som rör vita jobb-modellens förenlighet med programmet gäller också för förslag om strikt ansvar för underleverantörer och krav på att entreprenörer ska följa stadens personalpolicy.

Det som dock är mest oroande är att programmet som helhet kommer att göra det krångligare och dyrare för företag att alls delta i stadens upphandlingar.

Redan idag uppger många företag att det är svårt att delta i offentliga upphandlingar, bland annat på grund av att det tar för lång tid och är för krångligt. Särskilt är detta sant för små företag. Enlig Företagarna deltar därför enbart ca 25 procent av småföretagen idag i offentliga upphandlingar. Att stadsledningskontoret anser ”att mindre företag och idéburen sektors deltagande i upphandlingar inte alltid kan underlättas/främjas utan att detta är en av flera avvägningar som ska göras i en upphandlingsstrategi” skickar en oroväckande signal om att detta inte är ett prioriterat område för majoriteten.

För oss liberaler är det viktigt att de krav som ställs i varje enskild upphandling inte är irrelevanta eller gå längre än vad som behövs för att uppnå syftet med upphandlingen. Krav som försvårar eller rent av omöjliggör deltagande för många företag är enbart till en stor nackdel för staden.

Det riskerar att leda till färre anbud, sämre konkurrens och mindre mångfald. Det är inget som gynnar vare sig stockholmarna, staden eller företagen. Tyvärr riskerar detta program att gå just i den riktningen, genom att förslaget kommer göra det ännu svårare för framför allt de mindre företagen att delta i stadens upphandlingar, när kraven bara blir fler och upphandlingarna mer komplicerade.

Stockholms stad ska alltid motverka fusk, svartjobb och ekonomiska oegentligheter samt säkerställa anständiga arbetsvillkor för medarbetare hos leverantörer som staden anlitar. Seriösa aktörer får aldrig missgynnas för att de tar sitt arbetsgivaransvar på fullaste allvar. Uppgiften att kontrollera att våra avtal följs är så viktig att den ska utföras av stadens egna tjänstemän eller utav av staden anlitate oberoende organ. Rättssäkra arbetsförhållanden, transparenta upphandlingsmodeller och konkurrens på lika villkor ska prägla upphandlingar i Stockholms stad. Men upphandlingsprogrammet får inte utformas så att seriösa aktörer utestängs genom att upphandlingarna blir allt för krångliga och resurskrävande”.

Särskilt uttalande

Ordföranden Awad Hersi (MP) m.fl Anna Jonazon m.fl (S) och Rashid Mohammed (V) lade fram ett särskilt uttalande enligt följande:

”Särskilt uttalande

Det är välkommet att Stockholm antar ett nytt upphandlingsprogram. Hur upphandlingar genomförs spelar en stor roll för kvaliteten i leveransen av själva tjänsten eller varan som staden upphandlar. Själva utgångspunkten för ett nytt program är att höja kvaliteten. Exempel på detta är att det nya programmet ger utrymme för att ställa skärpta krav på bemanning, utbildnings- och kompetensnivå. Med programmet tydliggörs också att villkor och rättigheter för anställda är viktiga beståndsdelar i att värna kvaliteten. Detta är också en avgörande del i att bidra till affärsmässighet och lika villkor mellan olika aktörer. På samma sätt ska staden säkerställa att affärer görs med seriösa aktörer som betalar skatt och i övrigt lever upp till lagar och regler.

Meddelarfrihet för de anställda är en oerhört viktig säkerhetsventil för att kunna avslöja missförhållanden i offentlig verksamhet. Vi ser med oro på skrivningen om meddelarfrihet i bilaga 3, eftersom den är alldeles för tvetydig. Ett undantag från meddelarfriheten är säkerhet - ett område där man i de flesta fall skulle hävda att det finns ett allmänintresse om det brister. Ett annat av undantagen är information ”som är hemlig enligt lag”.

Detta skulle exempelvis kunna utläsas som en hänvisning till lagen om företagshemligheter, och därmed lägga munkavle på personalen. Vi ser inte att det finns skäl att ytterligare begränsa möjligheten att avslöja missförhållanden i verksamheten bara för att den bedrivs i privat regi. I förslaget anges också att personer i ledande eller därmed jämförlig ställning inte omfattas. Ett sådant generellt undantag gäller inte för ledande personer i offentlig verksamhet, och det finns ingen anledning att undanta chefer i den privata verksamhet som drivs med offentliga medel.

Kvaliteten utvecklas i övrigt genom samverkan, bättre avtalsuppföljning och förstärkta insatser för innovationsupphandlingar. Staden upphandlar varor och tjänster för mer än 20 miljarder kronor per år. Det gör staden till en av de största upphandlarna i Sverige.

Upphandling kan rätt genomförd bidra till stadens vision om ett Stockholm för alla där krav på social, ekologisk, demokratisk och ekonomisk hållbarhet är viktiga beståndsdelar.

Den sociala hållbarheten ska säkerställas genom anställningsvillkor i nivå med svenska kollektivavtal. Inom avtalsområden där efterlevnaden av arbetsmiljöbestämmelser bedöms som problematiska ska staden kunna ställa uttryckliga krav på att lagstiftning efterlevs.

Upphandlingarna ska bidra till en öppen och inkluderande arbetsmarknad och motverka diskriminering. Det är viktigt och välkommet att kraven på social hållbarhet skärps.

Upphandlingarna ska bidra till ekologisk hållbarhet genom att där det är möjligt ska krav på exempelvis ekologiska livsmedel, transporter med låg klimatpåverkan samt låg energianvändning. Det är viktigt att upphandlingar utgår från stadens miljöprogram.

Det demokratiskt hållbara Stockholm förstärks genom att staden ska respektera mänskliga rättigheter. Internationella konventioner ska vara grunden för upphandlingar. Det är välkommet att allmänhetens insyn stärks med programmet. Likaså att intresseorganisationer ska hållas informerade. För att förhindra brister i verksamheten är det mycket angeläget att meddelarfriheten i sociala tjänster stärks”.